

E-NEWSLETTER

4/2017

PAŹDZIERNIK-GRUDZIEŃ

SPIS TREŚCI

KRONIKA WYDARZEŃ	3
<hr/>	
NAGRODY I WYRÓŻNIENIA	5
<hr/>	
SEMINARIA I SPOTKANIA NAUKOWE	6
<hr/>	
Z ŻYCIA STUDENTÓW	9
<hr/>	
NOWI PRACOWNICY	11
<hr/>	
PUBLIKACJE	16
<hr/>	
POZA MURAMI UNIWERSYTETU	18
<hr/>	
DOKTORATY	19
<hr/>	

KONIKA WYDARZEŃ

W dniach **11-14 października** odbył się w Krakowie III Kongres Zagranicznych Badaczy Dziejów Polskich, w którym wzięli udział **prof. Grażyna Szelałowska**, (referat „Duńska korespondencja dyplomatyczna doby rozbiorów Rzeczypospolitej 1771-1795 w zasobach Archiwum Państwowego w Kopenhadze”), **prof. Dariusz Kołodziejczyk** („I Rzeczpospolita – wspólna czy polska wersja imperium?”) oraz w roli moderatorów prof. Jolanta Choińska-Mika i prof. Michał Kopczyński.

13 października w Domu Spotkań z Historią odbyła się dyskusja nad książką prof. Jerzego Kochanowskiego "Rewolucja międzypaździernikowa. Polska 1956 - 1957" W spotkaniu z udziałem Autora, prowadzonym przez Aleksandrę Boćkowską udział wzięli Daniel Passent, prof. Włodzimierz Borodziej, prof. Andrzej Friszke i prof. Jacek Leociak.

19 października odbyła się konferencja „Żydzi a rewolucja październikowa”, zorganizowana przez Centrum im. Anielewicza w setną rocznicę wybuchu rewolucji. W trakcie obrad referaty wygłosili także przedstawiciele Instytutu Historycznego: pani Izabela Murawska („Oni są winni”. Przejawy antysemityzmu w czasie obrony Płocka w 1920 roku”), dr Magdalena Kozłowska (Bund w Polsce wobec rewolucji październikowej), dr August Grabski (Stosunek Lwa Trockiego do „kwestii żydowskiej”), dr Monika Polit (Doświadczenie rewolucji wg Zusmana Segalowicza „Fun Rusand: fun der rewolucje”).

19 października w gmachu Instytutu Archeologii odbyła się I Ogólnopolska Konferencja Dydaktyki i Historiografii „Badania naukowe blisko nauczyciela. Polska i jej sąsiedzie w edukacji historycznej - Ruś, Moskwa, Rosja (IX–XVIII w.)” Tym samym zainaugurowany został cykl spotkań poświęconych dziejom państw sąsiadujących z państwem polskim w różnych epokach, wzajemnych relacji sąsiadów, skierowanych do nauczycieli chcących doskonalić swój warsztat merytoryczny i metodyczny.

Podczas pierwszego spotkania swoją wiedzą na temat stosunków państwa Piastów z księstwami Rurykowiczów, relacji Rzeczypospolitej z państwem rosyjskim w XVIII w. oraz stanu badań podzieliły się prof. dr hab. **Zofia**

Zielińska (IHWU), dr hab. **Katarzyna Błachowska** (IHUW) oraz dr Teresa Stachurska-Maj (Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie, Instytut Badań Edukacyjnych).

26 października dr Raphael Utz z Kolegium Imre Kertésza na uniwersytecie w Jenie wygłosił referat pt. „Speaking about the Shoah. Perpetrator Language and the Problem of Perspective“

30 października odbyło się spotkanie Zespołu Badawczego Historii Społecznej Polski XIX i XX wieku, na którym Emil Hoff wygłosił referat: "Egiptomania w kulturze Zachodu 1922-1939. Zarys problematyki”.

1 listopada na grobach profesorów i absolwentów Instytutu Historycznego zostawiliśmy szarfy i znicze.

1 listopada, w dzień Wszystkich Świętych, zespół projektu „The Cult of Saints in Late Antiquity” zaprezentował w Oksfordzie roboczą wersję bazy danych gromadzącej cały dostępny materiał źródłowy dotyczący wczesnego rozwoju kultu świętych. Baza gromadzi teksty literackie, kalendarze, dokumenty, materiał papirusowy i epigraficzny w językach greckim, łacińskim, syryjskim, koptyjskim, gruzińskim i ormiańskim i jest dostępna online pod adresem <http://csla.history.ox.ac.uk/>. Szefem projektu jest Bryan Ward-Perkins, a realizują go dwie grupy, pracujące na Uniwersytetach Oksfordzkim i Warszawskim. W skład tej drugiej, kierowanej przez

Roberta Wiśniewskiego, wschodzą Julia Doroszevska, Frances Murray, Marijana Vuković, Marta Szada i Katarzyna Wojtalik. Baza będzie sukcesywnie uzupełniana, a z jej pełnej wersji będzie można korzystać w 2019 roku.

W ramach programu Erasmus+ gościliśmy w **listopadzie** prof. Jurate Kiaupiene, z Uniwersytetu Witolda w Kownie. Jej trzy wykłady poświęcone były historii Wielkiego Księstwa Litewskiego w epoce nowożytnej i współczesnej historiografii litewskiej.

14 listopada odbyła się konferencja "Na katedrach i laboratoriach - kobiety w nauce", organizowanej przez Instytut Historyczny UW i Archiwum PAN w Warszawie.

6 grudnia odbyło się spotkanie z prof. Pawłem Machcewiczem „Kiedy polityka miesza się w historię – sprawa Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku”. Pretekstem do debaty była jego książka „Muzeum”.

1 grudnia podczas Targów Książki Historycznej odbyła się prezentacja książki wydanej przez dr hab. Urszulę Kosińską „Jakub Henryk von Flemming, Pamiętniki (1697-1702)”.

13 grudnia na posiedzeniu Sekcji Antropologii Historycznej Towarzystwa Miłośników Historii mgr Monika Juzepczuk (doktorantka IH UW) wygłosiła referat pt. „Znaczenie narracji o cudach dla elit świeckich i duchowieństwa w Polsce od X do początków XIII wieku”.

1 grudnia odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej mgr. **Jakuba Lorenca** pt. „Kontakty społeczno-gospodarcze średnich miast polskich na przełomie średniowiecza i epoki nowożytnej (XV-XVI w.) na przykładzie Sieradza, Warty i Szadka”, przygotowanej pod opieką prof. dr. hab. Henryka Samsonowicza i dr. hab. Jerzego Pysiaka (promotora pomocniczego). Recenzentami pracy byli prof. dr hab. Roman Czaja (UMK) i prof. dr hab. Grzegorz Jawor (UMCS).

10 grudnia w Sali Kolumnowej odbył się wielki finał Turnieju Debat Historycznych „Podebatujmy o historii”. Drużyny liceów z Kielc i Rzeszowa debatowały na temat: „Jest 27 grudnia 1989 roku. Ta Izba nie przyjęłaby Planu Balcerowicza”.

Instytut Historyczny UW był patronem honorowym tego znakomitego programu dla licealistów.

13 grudnia w sali A odbył się wykład dr. hab. Andrzeja S. Chankowskiego (Université SHS Lille/UMR 8164 HALMA) „Biegi z pochodniami w Atenach w V i IV wieku przed n. e.: obrzęd religijny i instytucja wychowawcza”

14 grudnia odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Ewy Kobylińskiej, pt. „Prażacy i kanonicy kapituły plockiej w l. 1450 - 1526”, przygotowanej pod opieką prof. dr. hab. Wojciecha Fałkowskiego. Recenzentami byli prof. dr. hab. Krzysztof Ożóg (UJ) i dr. hab. Marek D. Kowalski

20 grudnia zostały przyznane nagrody Clio, za najlepsze publikacje naukowe pracowników Wydziału Historycznego. W kategorii monografii i syntez, I miejsce zdobył dr Stanisław Adamiak, wyróżnienie – dr hab. Konrad Bobiatyński.

23 grudnia pracownicy, studenci i przyjaciele Instytutu Historycznego spotkali się na corocznym spotkaniu świątecznym

29 grudnia zmarła prof. Maria Nietyksza, wybitna badaczka dziejów XIX wieku. W Instytucie Historycznym pracowała w latach 1962-2006

NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

W kolejnej edycji konkursu OPUS Narodowego Centrum Nauki finansowanie uzyskał projekt **prof. dr hab. Adama Ziółkowskiego** "Kryzys Imperium w III wieku: przyczyny i odbicie w źródłach antycznych".

W konkursie Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki – konkurs Uniwersalia 2.1, przyznano fundusze na wydanie w języku angielskim monografii dr hab. **Anety Pieniądz** „Więzi braterskie we wczesnym średniowieczu. Wyobrażenia i praktyka społeczna, Homini-Wydawnictwo Benedyktynów Tyniec”, prof. **Jolanty Sikorskiej-Kuleszy** „Zło tolerowane. Prostytucja w Królestwie Polskim w XIX wieku” i prof. **Ryszarda Kuleszy** „Sparta w V-IV wieku p.n.e.”

Medal Komisji Edukacji Narodowej otrzymał **dr hab. Grzegorz Myśliwski**.

Dr hab. Aneta Pieniądz otrzymała nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

„Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego” z serii „Monumenta Universitatis Varsoviensis” zostały wyróżnione w konkursie Varsaviana im. Hanny Szwankowskiej 2016/2017 organizowanym przez Towarzystwo Miłośników Historii oraz Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy – Bibliotekę Główną Województwa Mazowieckiego. Wśród nagrodzonych autorów znaleźli się **prof. dr hab. Tomasz Kizwalter** i **dr hab. Piotr Majewski**.

Mgr **Krzysztof Wałaszewski** zdobył Nagrodę główną w tegorocznej edycji konkursu na najlepszą pracę magisterską o PRL imienia Mieczysława Rakowskiego, za pracę przygotowaną pod opieką dr. hab. Macieja Wojtyńskiego „Tysiąclatki: zbiórka społeczna, propaganda, architektura, budownictwo, polityka (1956 - 1972)”.

Pan **Jakub Gruchalski** otrzymał stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia.

SEMINARIA DOKTORSKIE

SEMINARIUM DOKTORSKIE PROF. ROMANA MICHAŁOWSKIEGO W SEMESTRZE LETNIM ROKU AKADEMICKIEGO 2017/2018

*Seminarium odbywa się we wtorki, o godz. 17.15 w sali 8
w budynku Instytutu Historycznego UW*

27 lutego

dr Tomasz Borowski (Muzeum Historii Polski, University of Reading) – Od Ziemi Świętej do Prus: czym jest państwo krucjatowe? Próba definicji średniowiecznego fenomenu

6 marca

dr hab. Wojtek Jezierski (Göteborgs Universitet) – St Adalbertus domesticus. Patterns of missioning and episcopal power in Poland and on the Baltic Rim (10th–13th Centuries)

20 marca

dr Radosław Kotecki (Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) – "Sub umbra nostre protectionis": protekcja monarsza w Polsce piastowskiej

27 marca

dr hab. Paweł Żmudzki (IH UW) – W sprawie historycznej wiarygodności oryginalnych partii „Kroniki wielkopolskiej” odnoszących się do drugiej połowy XIII wieku

10 kwietnia

mgr Konrad Komarnicki (IH UW) – Dekada z wieczności. Wizja władzy i jej funkcjonowanie we wczesnym Królestwie Jerozolimskim

17 kwietnia

mgr Anna A. Dryblak (IH UW) – Początki klasztorów w Ołoboku i Owińskach – adaptacja wzorca trzebnickiego w Wielkopolsce

8 maja

mgr Maksymilian Sas (IH UW) – Relacje ze Stolicą Apostolską i kult św. Piotra na Słowiańszczyźnie w IX wieku

15 maja

mgr Karolina Morawska (IH UW) – „Eos qui sunt publice uxorati non admittatis” – kwestia celibatu w Polsce XII i XIII wieku

29 maja (sala 125)

Prof. Brad S. Gregory (University of Notre Dame) – Why the Reformation Still Matters

5 czerwca

dr hab. Jerzy Pysiak (IH UW) – "Gentem suam Rhos vocari dicebant" – w sprawie domniemanego poselstwa Rusów do Ludwika Pobożnego w 839 roku

MEDIEWISTYCZNE I NOWOŻYTNE SEMINARIUM DOKTORSKIE

*Seminarium odbywa się w poniedziałki o godz. 17.15, w
sali im. Aleksandra Gieysztora (nr 125) w budynku
Instytutu Historycznego UW*

12 marca

prof. Janusz Reykowski – Podmiotowość człowieka jako przedmiot ideologicznych konfliktów

19 marca Wykład im. Antoniego Mączaka

prof. Gunner Lind (uniwersytet kopenhaski) - The road to success. Patrons and clients in the Danish Army from the 17th to the 19th century

26 marca

dr Paweł Figurski – Reinterpretacja wybranych szkiców historycznych XI wieku na podstawie kompleksowej analizy Sakramentarza Tynieckiego

9 kwietnia

Dr Piotr Okniński (IH PAN) – Bunt wójta Alberta w pamięci późnośredniowiecznego Krakowa

16 kwietnia

mgr Anton Saifullayeū – Średniowieczny bohater w białoruskiej historiografii postkolonialnej

23 kwietnia

dr Michał Starski (IA UW) – Kształtowanie się ośrodka miejskiego w Pucku. Możliwości poznawcze archeologii małego miasta

7 maja

prof. Andrzej Buko (IAiE PAN) – O pochodzeniu elit w państwie Mieszka i Chrobrego: przykład badań cmentarzyska w Bodzi

14 maja

mgr Adam Talarowski – Prowidencjalizm w dziejach Polski w Rocznikach Jana Długosza

28 maja

prof. Hanna Zaremska (IH PAN) – Jan Kapistran i wrocławski proces Żydów oskarżonych o zbezczeszczenie hostii

4 czerwca

prof. Sławomir Gawlas – Nowożytna geneza etosu polskiej inteligencji

11 czerwca

mgr Paweł Derecki – Walczące smoki w Historia Brittonum

22 marca

dr Zbigniew Hundert, Bitwa pod Paniowcami 21 VIII 1688. Wątpliwości i hipotezy.

12 kwietnia

mgr Marek Groszkowski, Rywalizacja o ordynację zamoyską w latach 1665-1673.

19 kwietnia

mgr Maciej Pieńkowski, Polityka rozdawnicza Zygmunta III w Koronie w latach 1587-1589.

26 kwietnia

mgr Michał Staniszewski, System dowodzenia podczas kampanii w Dolinie Missisipi w latach 1862-1864.

10 maja

mgr Andrzej Przepiórka, Walki z Kozakami w Wielkim Księstwie Litewskim w drugiej połowie 1613 roku.

24 maja

mgr Jan Sowa, Dyscyplina wojskowa a geneza konfederacji Baranowskiego.

7 czerwca

mgr Zbigniew Chmiel, Odbudowa armii koronnej po klęsce pod Batohem w 1652 r.

**SEMINARIUM DOKTORSKIE
PROF. MIROŚŁAWA NAGIELSKIEGO**

Seminarium odbywa się we czwartki o godz. 17:00 w sali nr 114 Instytutu Historycznego UW

22 lutego

mgr Karol Żojdź, Wielkie Księstwo Litewskie w dobie rokoszu sandomierskiego

8 marca

dr hab. Jacek Lorkowski, Czego lekarz biomechanik może nauczyć historyków? Multidyscyplinarna analiza kopii husarskiej.

15 marca

dr hab. Dariusz Milewski, Listy Janusza Radziwiłła w Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz w Berlinie (1633-1655)

**KONWERSATORIUM ZESPOŁU HISTORII KULTURY
STAROPOLSKIEJ**

Seminarium odbywa się we wtorki o godz. 16:45 w sali 125 w budynku Instytutu Historycznego UW

6 marca

dr Jerzy Sojka (ChAT, Warszawa), Reformacyjne spory o Wieczere Pańską - perspektywa Wittenbergi

13 marca

dr hab. Sławomir Kościelak, prof. UG (UG, Gdańsk), Zimna wojna czy zbrojny pokój? Stosunki międzywyznaniowe w poreformacyjnym Gdańsku od schyłku XVI do końca XVIII wieku

27 marca

prof. Agnieszka Bartoszewicz (UW, Warszawa), Rola pisma w życiu elit wiejskich w drugiej połowie XV w.

10 kwietnia

mgr Jaśmina Korczak-Siedlecka (IH PAN, Warszawa),
Przemoc a zasady honorowe wybranych grup społecznych
na wsi Pomorza Gdańskiego w XVI-XVIIw.

24 kwietnia

prof. Katarzyna Meller (UAM, Poznań), Bezcenne. Jak
małe odkrycia źródłowe zmieniają historię literatury

8 maja

prof. Edmund Kizik (UG, Gdańsk), Dom Gdański wobec
zmian konfesyjnych [tytuł roboczy]

22 maja

prof. Jacek Wijaczka (UMK, Toruń), O roli jednostki
w historii. Zygmunt August a reformacja w państwie
polsko-litewskim

5 czerwca

dr Marta Kuc (IH PAN, Warszawa), Protestanci w
Warszawie XVIII wieku

4 czerwca

prof. dr Alicja Kulecka (IH UW), Urzędnicy i urzędy
Królestwa Polskiego 1815-1914. Podsumowanie i
prezentacja wyników badań prowadzonych w ramach
projektu badawczego Narodowego Programu Rozwoju
Humanistyki

**SEMINARIUM DOKTORSKIE PROF. MAŁGORZATY
KARPIŃSKIEJ, PROF. ALICJI KULECKIEJ,
PROF. JOLANTY SIKORSKIEJ-KULESZY, PROF.
GRAŻYNY SZELAŃGOWSKIEJ I PROF. ANDRZEJA
SZWARCA ORAZ ZEBRANIA ZESPOŁU BADAWCZEGO
HISTORII SPOŁECZNEJ XIX I XX WIEKU**

*Seminarium odbywa się w poniedziałki o godz. 17:00 w
sali B w budynku Instytutu Historycznego UW*

26 lutego

mgr Michał Bryliński, Wobec fenomenu fortepianu w
kulturze polskiej XIX wieku: propozycje metodologiczne

19 marca

mgr Wojciech Mamak (MISH UW), "Zimna rachuba".
Rozwój kwantyfikacji w Polsce 1864-1918

16 kwietnia

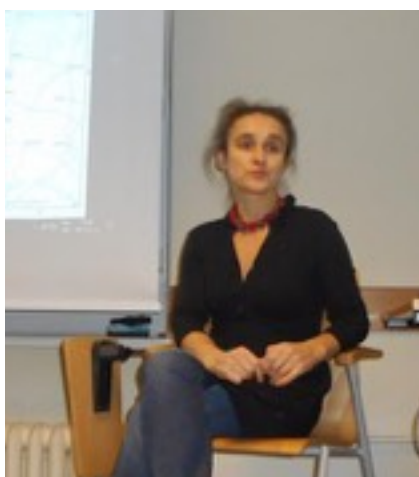
dr Joanna Hytrek-Hryciuk (IPN Wrocław), Życie
codzienne we Wrocławiu w czasie II wojny światowej –
prezentacja założeń rozprawy habilitacyjnej

14 maja

dr Dobrochna Kałwa (IH UW), Historia gender jako
przedmiot wiedzy o przeszłości kobiet – raport z badań

Z ŻYCIA STUDENTÓW

STUDENCKIE KOŁO NAUKOWE HISTORYKÓW

12 grudnia odbyło się w Instytucie Historycznym spotkanie z panią Anetą Prymaką-Oniszka, autorką książki „Bieżeństwo 1915. Zapomniani uchodźcy”. Podczas spotkania studenci, jak też i liczni goście spoza Uniwersytetu, mieli okazję dowiedzieć się o historii bieżenców, począwszy od lata 1915

roku i popłochu jaki wywołała informacja o zbliżających się wojskach niemieckich, poprzez masowy eksodus ludności wschodniej Polski, osiedlenie się na ziemiach rosyjskich, skończywszy na czasach rewolucji i powrocie wielu rodzin do Polski. Autorka podzieliła się swoimi licznymi, niezwykle ciekawymi doświadczeniami związanymi ze zbieraniem informacji od rodzin bieżenców, kwerendą prasy z czasów pierwszej wojny światowej, jak też z poszukiwaniami w rosyjskich archiwach. Po bardzo żywej i wciągającej opowieści pani Prymaki-Oniszka przyszedł czas na pytania słuchaczy, wśród których znalazło się wielu potomków bieżenców, zainteresowanych historiami swoich przodków. Organizatorem spotkania była Sekcja Historii Regionalnej SKNH. *Izabela Śliwińska*

Gimnazjaliści z wizytą w Instytucie

13 grudnia odbyły się warsztaty historyczne z uczniami Publicznej Katolickiej Szkoły Podstawowej im. ks. Jana Twardowskiego z oddziałami gimnazjalnymi w Ząbkach. Oprócz obchodu po kampusie uniwersyteckim, wspólnie członkowie koła oraz uczniowie dyskutowali na temat średniowiecznych mitów założycielskich i podstaw warsztatu pracy historyka. Wspólnie analizowali także źródła.

Warsztaty były dla uczniów znakomitą okazją do poznania

historii od innej strony, rozwinięcia wiedzy oraz zadawania pytań.

fot. p.M. Budelewska-Zdun

Konferencja w Krakowie

W dniach **15-16 grudnia** na Uniwersytecie Jagiellońskim odbyła się XVI Ogólnopolska Studencka Sesja Mediewistyczna "Władza i opozycja w średniowieczu", podczas której referaty wygłosili członkowie sekcji mediewistycznej SKNH UW: Karolina Białas - "Między klasztorem a władzą. Relacje konwentu monastycznego z różnymi osobami władzy na podstawie Casus sancti Galli"; Jakub Bakiera - "Monarchowie, biskupi, poddani. Rozważania na temat władzy w Księdze XV Dekretu Burcharda z Wormacji; Kalina Słaboszowska - "Kobieta jako pośredniczka między silniejszym a słabszym w Kosmasa Kronice Czechów na tle porównawczym"; Damian Kwapisiewicz - "Czy władzy przystoi śmiech? Rex facetus jako władca idealny".

STUDENCKIE KOŁO NAUKOWE JUDAISTÓW

7. Międzynarodowa Studencko-Doktorancka Konferencja Judaistyczna

W dniach 14-16 listopada 2017 r. w Instytucie Historycznym UW oraz Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN odbyła się 7. Międzynarodowa Studencko-Doktorancka Konferencja Judaistyczna, zorganizowana przez Studenckie Koło Naukowe Judaistów UW. Konferencję odbywającą się w IH UW od 2005 r. zainaugurowały wykłady dr hab. Anny Michałowskiej-Mycielskiej oraz dr Magdaleny Kozłowskiej z Centrum im. Anielewicza. Następnie przez trzy dni studenci i doktoranci z Polski, Izraela, Stanów Zjednoczonych, Rosji, Ukrainy, Litwy, Węgier, Niemiec, Holandii i Wielkiej Brytanii wygłosili blisko 70 interdyscyplinarnych referatów badawczych poświęconych historii i kulturze Żydów w Diasporze i Izraelu. Ponadto odbyły się wydarzenia towarzyszące, m.in. ogólnopolskie spotkanie kół naukowych judaistyki. Konferencja została zorganizowana w ramach Global Education Outreach Program dzięki wsparciu finansowemu Taube Foundation for Jewish Life & Culture, William K. Bowes, Jr. Foundation oraz Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce. Wybrane referaty zostaną wydane w dwujęzycznej publikacji w 2018 r. Następna edycja konferencji odbędzie się jesienią 2019 r.

Wyjazd studyjny do Łodzi

W dniach 9-10 grudnia 2017 r. pod opieką dr Moniki Polit odbył się doroczny wyjazd Studenckiego Koła Naukowego Judaistów UW do Łodzi, skierowany w szczególności do studentów I roku Historii i Kultury Żydów. W programie wyjazdu znalazł się m.in. spacer szlakiem materialnych pozostałości historii łódzkich Żydów, zwiedzanie cmentarza żydowskiego z domem przedpogrzebowym,

Pałacu Poznańskich, a także wystawy czasowej „Montaż. Debora Vogel i nowa legenda miasta” w Muzeum Sztuki. Wyjazd odbył się dzięki wsparciu finansowemu dyrekcji Instytutu Historycznego UW.

Spotkanie Chanukowe

19 grudnia odbyło się 3. Spotkanie Chanukowe w Instytucie Historycznym UW. Jak w poprzednich latach studentki i studenci Historii i Kultury Żydów spotkali się przy okazji tego radosnego święta z dyrekcją, pracownikami naukowo-dydaktycznymi i administracyjnymi oraz studentami Historii w IH UW. Była to okazja do rozmów przy stole pełnym przysmaków. Ponadto, zgodnie z chanukowym zwyczajem, Zarząd Studenckiego Koła Naukowego Judaistów UW przekazał upominki członkom Komitetu Organizacyjnego 7. Międzynarodowej Studencko-Doktoranckiej Konferencji Judaistycznej – książki „Miasto skazanych. 2 lata w warszawskim getcie”, które zostały podarowane studentom przez Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Egzemplarze tej publikacji trafiły także do Biblioteki Instytutu Historycznego UW, Centrum im. Anielewicza oraz na rzecz kiermaszu świątecznego Wydziału Orientalistycznego, którego dochód przeznaczono na pomoc dla Somalii i Sudanu Południowego.

NOWI PRACOWNICY

DR HAB. MIKOŁAJ SZOLTYSEK

Adiunkt naukowy, zatrudniony w ramach grantu badawczego Polonez

Doktoryzował się z historii na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 2006-2017 pracował w ośrodkach zagranicznych w Ann Arbor (US; Inter-university Consortium for Political and Social Research; stypendium FNP), Cambridge (Cambridge Group for the History of Population and Social Structure; Marie-Curie Fellowship), Rostock (Max Planck Institute for Demographic Research) oraz Halle (Saale) (Max Planck Institute for Social Anthropology). W latach 2008-2014 pełnił funkcję zastępcy kierownika Laboratorium Demografii Historycznej w Instytucie Maksa Plancka w Niemczech. Jest członkiem Komitetu Naukowego Europejskiego Towarzystwa Demografii Historycznej (Madryt), a także członkiem Zarządu Międzynarodowej Komisji Demografii Historycznej (Paryż). W 2015 roku uzyskał habilitację z historii społecznej i gospodarczej na Uniwersytecie Marcina Lutra w Halle i Wittenberdze. Specjalizuje się w badaniach demograficznych nad dawną rodziną, łącząc metody demografii historycznej z historią gospodarczą, antropologią społeczną, cross-cultural research oraz analizą przestrzenną. Wraz z J. Goldsteinem oraz S. Gruberem stworzył Mosaic, największą bazę danych historycznych form rodziny dla Europy kontynentalnej (www.censusmosaic.org). Wykorzystuje ją w swoim aktualnym projekcie analizującym wzorce, przyczyny oraz szersze implikacje społeczne przestrzennego zróżnicowania struktur rodziny w Europie w latach 1700-1918.

Pasjonat podróży i indie rocka. Z zamiłowaniem biegacz długodystansowy. Aktualnie przygotowuje się do półmaratonu w Berlinie.

Najważniejsze publikacje

Szoltysek, M., S. Kluesener, R. Poniak, and S. Gruber (2017). The patriarchy index: A new measure of gender and generational inequalities in the past. *Cross-Cultural Research* 51(3):228–262. doi:10.1177/1069397117697666

Szoltysek, M., Gruber, S. (2016). Mosaic: recovering surviving census records and reconstructing the familial history of Europe. *The History of the Family*, 21(1), 38-60.

Gruber, S., and M. Szoltysek. 2016. The patriarchy index: A comparative study of power relations across historical Europe. *The History of the Family* 21(2):133–174. doi:10.1080/1081602X.2014.1001769

Szoltysek, M., (2015). *Rethinking East-central Europe: family systems and co-residence in the Polish-Lithuanian Commonwealth*. Peter Lang: Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt am Main, New York, Wien. 1066 pp (2 vols.). *Population, Famille et Société* Vol. 21. ISBN 978-3-03911-781-9.

Szoltysek, M. (2015). Households and family systems in early modern Europe. In Scott, H. (Ed.), *The Oxford Handbook of Early Modern European History, 1350-1750: Vol. I. Peoples and place* (pp. 313-341). Oxford, England: Oxford University Press.

Szoltysek, M., Fertig, G. (2015) Fertilität und Familienformationen in historischer Perspektive. In: Niephaus, Y. et al.(Eds.), *Handbuch Bevölkerungssoziologie*, pp. 179-200. Springer: Wiesbaden.

Szoltysek, M., (2012). Spatial construction of European family and household systems: promising path or blind alley? An Eastern European perspective. *Continuity and Change* 27(1), 11-52.

DR JULIA DOROSZEWSKA

Adiunkt naukowy, zatrudniona w ramach „The Cult of Saints in Late Antiquity”, kierowanego przez dr. hab. Roberta Wiśniewskiego z IH UW oraz profesora Bryana Ward-Perkinsa z Uniwersytetu w Oxfordzie.

Jej zainteresowania badawcze koncentrują się wokół greckiej i rzymskiej literatury okresu cesarstwa rzymskiego, szczególnie paradoksografii oraz powieści antycznej. W badaniach naukowych bliska jest jej metodologia spod znaku antropologii literatury, przede wszystkim zaś koncepcja liminalności sformułowanej przez A. Van Gennepa i V. Turnera.

Doktoryzowała się w 2012 r. na podstawie rozprawy poświęconej zagadnieniom cielesnych wynaturzeń w zbiorze historii niezwykłych Flegona z Tralleis, paradoksografa z II w. po Chr. Studia doktoranckie ukończyła w Instytucie Filologii Klasycznej UW, częściowo odbywając je na Uniwersytecie w Sorbonie (Paris IV) oraz w Indiana University of Bloomington w USA. Studiowała też filologię polską, zdobywając dyplom licencjata na podstawie pracy na temat snu jako motywu literackiego w literaturze modernizmu. Dwukrotna stypendystka Fundacji z Brzezia Lanckorońskich oraz Fundacji Hardt w Vandoeuvres w Szwajcarii.

Wykładowca z zamiłowania z wieloletnim stażem w nauczaniu języków klasycznych oraz literatury i kultury antycznej, w Instytucie Filologii Klasycznej UW, Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Długi czas pracowała również jako lektor języka polskiego jako obcego.

Wybrane publikacje

The Monstrous World. Corporeal Discourses in Phlegon of Tralles' *Mirabilia*, Peter Lang, Frankfurt am Mein 2016, ss. 189.

Artykuły naukowe:

“A Liminal Space: Suburbs as a Demonic Domain in Classical Literature”. *Preternature: Critical and Historical Studies on the Preternatural* 6.1, 2017, ss. 1-30.

“Between the Monstrous and the Divine. Hermaphrodites in Phlegon of Tralles' *Mirabilia*”, *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae* 53, 2013, ss. 379-392.

„... and She became a Man”: Sexual Metamorphosis in Phlegon of Tralles' *Mirabilia*”, *Prace Filologiczne. Literaturoznawstwo* 3(6), cz. II „Metamorfozy”, 2013, ss. 223-241.

„Motyw wieszczącej głowy w *Mirabiliach* Flegona z Tralleis”, *Meander* LXIV-LXVII, 2009-2012, ss. 111-130.

DR SŁAWOMIR POLOCZEK

Adiunkt naukowy zatrudniony w ramach grantu naukowego „Żydzi Drugiej Świątyni - między tradycją a światem greckim. Wpływ kultury greckiej na Żydów epoki Drugiej Świątyni oraz jego dynamika”, kierowanego przez dr hab. Łukasza Niesiołowskiego-Spano.

Ur. 1987 w Starachowicach; absolwent tamtejszego I Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kościuszki

2011: magisterium, Wydział Historyczny UW (kierunek: historia; promotor: dr hab. Paweł Janiszewski)

2017: rozprawa doktorska Motyw zmartwychwstania i wskrzeszenia zmarłych w literaturze pogańskiej okresu Cesarstwa Rzymskiego; Wydział Historyczny UW (promotor: dr. hab. Paweł Janiszewski)

Od listopada 2017 r. adiunkt naukowy w Zakładzie Historii Starożytnej IH UW, zatrudniony w ramach projektu grantowego NCN pt. „Żydzi Drugiej Świątyni – między tradycją a światem greckim. Wpływ kultury greckiej na Żydów epoki Drugiej Świątyni oraz jego dynamika”. (2016/23/B/HS3/01880)

Najważniejsze publikacje:

„Walka Jahwe z morzem i potworami w Biblii hebrajskiej. Geneza motywu:”, *Scripta Biblica et Orientalia* 4 (2012), ss. 33–63;

„Problem wykorzystania Akt Archelaosa jako źródła do badań pierwszych misji manichejskich”, *U schyłku starożytności; Studia źródłoznawcze* 12 (2013), ss. 9–42;

„Pusty grób Kalliroe i Chrystusa”, *U schyłku starożytności; Studia źródłoznawcze* 12 (2014), ss. 9–32;

„Wskrzeszenie Glaukosa – problem historii literackiej i genezy mitu”, *Scripta Biblica et Orientalia* 7–8 (2015–2016), ss. 159–187

DR POLYXENI CHARALAMPIDOU

Adiunkt naukowy zatrudniona w ramach grantu naukowego „Grecka kultura arystokratyczna (VIII-V w. p.n.e.) – style życia i systemy wartości”, kierowanego przez dr. hab. Marka Węcowskiego

Education

-2008: Doctor of Philosophy (Cum Laude), Department of History and Archaeology. School of Philosophy, University of Athens.

-2001: Master of Studies in Classical Archaeology, University of Oxford.

-1999: Bachelor of Arts, Department of History and Archaeology. School of Philosophy, University of Athens.

Recent research and employment history

-2017-: Postdoctoral scholar/assistant professor at the Institute of History, University of Warsaw within the project ‘Greek aristocratic culture (8th-5th centuries B.C.): the life-styles and the systems of values’, directed by Dr Habil. Marek Węcowski.

-2013-2015: Postdoctoral researcher in the European (ΕΣΠΑ) research programme ‘The Social Archaeology of Early Iron Age and Early Archaic Greece’ at the Department of History, Archaeology and Social Anthropology (IAKA), University of Thessaly. Within this project, contract lecturer at IAKA teaching “Introduction to Bioarchaeology and Archaeometry” (AP2581) with T. Theodoropoulou, K. Trantalidou and G. Fakorellis.

-2009-2013: Postdoctoral researcher-Post-Doctoral Fellow of the Greek State Scholarships Foundation at the Department of History and Archaeology, University of Athens and at the Fitch Laboratory of the British School at Athens for the project entitled ‘The pottery from the ancient necropolis of Tsikalario on Naxos and its contribution to the knowledge of Cycladic pottery’.

-One of the principal researchers at the Fitch Laboratory/British School at Athens in interdisciplinary projects (‘The Ceramic Industry of Eretria’ and ‘Inscribed Transport Amphorae from Methone: An interdisciplinary study of production and trade’) focusing on the ancient ceramic industries of Eretria, Chalkis and Methone in Greece.

Publications

Charalambidou has co-edited (with Catherine Morgan) *Interpreting the Seventh Century BC: Tradition, and Innovation*, Oxford: Archaeopress (2017) and (with A. Mazarakis Ainian and A. Alexandridou) *Regional Stories towards a New Perception of the Early Greek World. Acts of an International Symposium in honour of Professor Jan Bouzek, Volos 18-21 July 2015*, Volos: University of Thessaly Press (in press 2018). She has published extensively in books, journals and conference proceedings. Her main fields of scientific work are: Classical Archaeology in Greece, Early Iron Age and Archaic material culture, life cycle of pottery, ceramic petrology, trade, economy and interconnectivity in the ancient Mediterranean, formation, life-styles and networking of elite and non-elite social groups. She has carried out research and fieldwork in the Aegean with emphasis on Euboea (Eretria, Chalkis, Karystos), the Euboean Gulf region (Oropos) and Naxos (Naxos town, Tsikalario).

DR CAMERON PEARSON

Adiunkt naukowy zatrudniony w ramach grantu naukowego „Grecka kultura arystokratyczna (VIII-V w. p.n.e.) – style życia i systemy wartości”, kierowanego przez dr. hab. Marka Węcowskiego

Education

Bachelor of Arts, Literature, New School University, New York, NY	1999-2003
Master of Arts in Classical Philology, Graduate Center, CUNY	2005-2009
Master of Philosophy in Classical Philology, Graduate Center, CUNY	2009-2011
Classics Ph.D., Graduate Center, City University of New York	2011-2016

Thesis title: “The Context of Alkmeonid Inscriptions and Monuments: A Catalogue of Material and Literary Evidence for the Alkmeonidai” (Director: Joel Lidov)

He currently works on the project “Greek Aristocratic Culture (8th-5th centuries BC): Lifestyles and Systems of Values.”

Field of interest:

Ancient Greek history, especially social and cultural history, epigraphy, theories of orality and performance, lyric and epic poetry.

A City University of New York, Graduate Center, Dissertation Fellowship enabled him to complete his research through the American School of Classical Studies at Athens, where he was also the 2015-16 Eugene Vanderpool Fellow. Cameron has delivered multiple papers at the meetings of various professional associations, such as the SCS, AIA, and EAA, as well as given invited talks in Europe and the US.

He loves teaching and has taught a wide variety of courses: from Greek and Latin, Classical Civilization, and Myth, to World literature. He has held short-term fellowships at the Ecole française d'Athènes, and the American Research Center in Sofia. He has excavated at Ancient Corinth and is the English translator of an Archaeological guide to Durrës, Albania, "Artemis à Dyrrhachion: Guides de Durres 1." Cameron received his B.A. in literature from the New School University and studied linguistics and comparative literature at l'Université Paris 7 Denis Diderot before beginning graduate study.

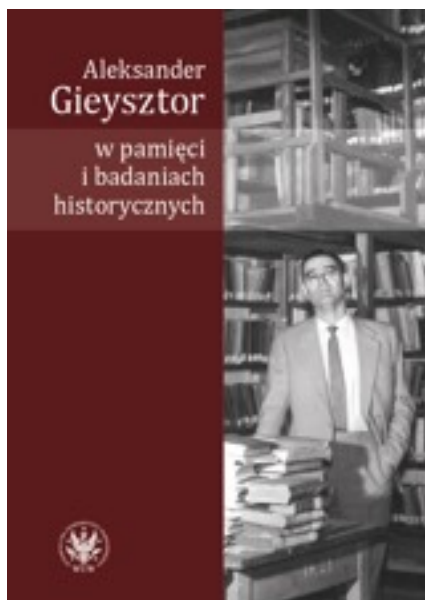
Recent publications (forthcoming)

„New Readings of Old Inscriptions: The Alkmeonidai and Their Homeland,” (under review for *Hesperia*).

artykuły w „The Herodotus Encyclopedia”: Asopus (Boeotian River), Erythrae in Boeotia, Nine Springs, Sunium, and Alkmaeonides.

PUBLIKACJE

Aleksander Gieysztor w pamięci i badaniach historycznych, pod red. Alicji Kuleckiej, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2017, ss. 184.

ISBN: 978-83-235-3104-3.

Ze wstępu Alicji Kuleckiej: „Niniejszy zbiór studiów i szkiców został podzielony na dwie części. W pierwszej z nich zawarto teksty pamięci, w drugiej – artykuły stanowiące rezultat badań nad postacią uczonego. Duża część tych rozważań poświęcona została roli prof. Gieysztor jako dyrektora Instytutu Historycznego, którym kierował przez dwadzieścia lat. Sprawowanie tej funkcji stanowiło ważną epokę w jego historii osobistej oraz w dziejach kierowanej przez niego instytucji. W tej części zawarte zostały również rozważania dotyczące roli Profesora w kształtowaniu ceremoniału Uniwersytetu Warszawskiego. Znalazły się w niej również refleksje o wkładzie prof. Gieysztor w rozwój badań nad historią Zamku Królewskiego – jednego z najważniejszych obiektów symbolizujących ciągłość i trwanie państwa polskiego.

Więcej o książce - [na stronie](#)

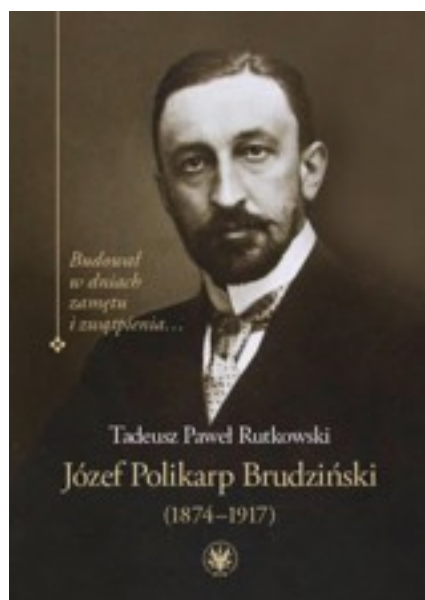

Testamenty z ksiąg sądowych małych miast polskich do 1525 roku, oprac. Agnieszka Bartoszewicz, Krzysztof Mrozowski, Maciej Radomski, Katarzyna Warda, Seria: „Katalogi testamentów mieszkańców miast z terenów Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego do 1795 roku”, pod red. Urszuli Augustyniak, t. 5, Wyd. Semper, Warszawa 2017, ss. 185.

ISBN 978-83-7507-236-5

„Wynikiem kwerendy przeprowadzonej przez autorów katalogu w ponad 100 księgach sądowych kilkudziesięciu miast i miasteczek średniowiecznego Królestwa Polskiego jest skatalogowanie 573 testamentów uwierzytelnionych przed miejskimi urzędami. Ten materiał źródłowy, często trudno uchwytny do tej pory dla badaczy, umożliwia różnorodne badania nad kulturą prawa, piśmiennością i religijnością polskich mieszczan w późnym średniowieczu i na początku epoki nowożytnej”.

Więcej o książce - [na stronie](#)

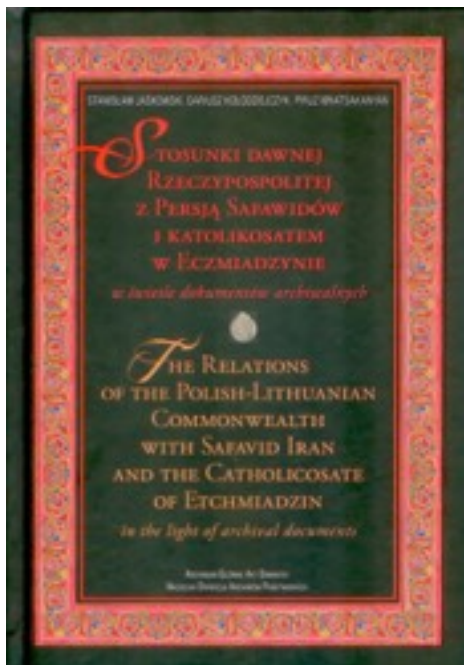

Rutkowski Tadeusz P., Józef Polikarp Brudziński (1874-1917). Budował w dniach zamętu i zwątpienia..., Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2017, ss. 378.

ISBN: 978-83-235-3187-6

„Krótkie, trwające zaledwie 43 lata, życie Józefa Brudzińskiego było wypełnione intensywną działalnością na wielu polach. Po studiach medycznych w Dorpacie i Moskwie specjalizował się w pediatrii. Był organizatorem i lekarzem naczelnym szpitala Anny Marii w Łodzi (1903–1910) oraz szpitala im. Karola i Marii w Warszawie (od 1913 roku). Prowadził badania głównie w zakresie patologii przewodu pokarmowego u dzieci oraz neurologii dziecięcej. Światową sławę zyskał dzięki pracom nad zapaleniem opon mózgowo-rdzeniowych (tzw. objaw Brudzińskiego). Po wybuchu I wojny światowej i wycofaniu się Rosjan z Warszawy zaangażował się mocno w działania na rzecz polonizacji Uniwersytetu Warszawskiego, a 13 października 1915 r. został wybrany na rektora tej uczelni”.

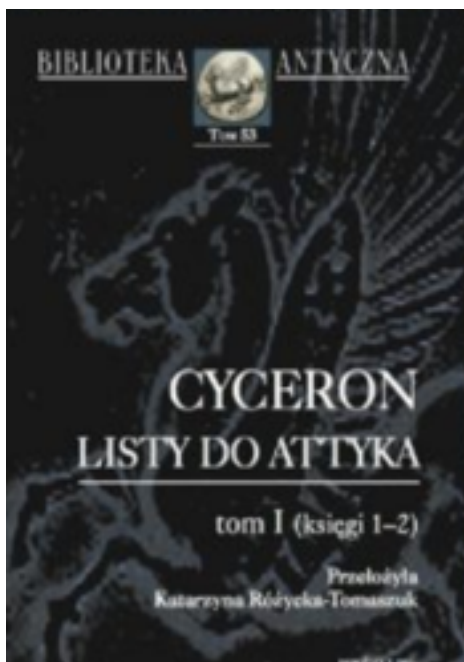
Więcej o książce - [na stronie](#)

Stosunki dawnej Rzeczypospolitej z Persją Safawidów i katolikosem w Eczmiadynie w świetle dokumentów archiwalnych, Stanisław Jaśkowski, Dariusz Kołodziejczyk i Piruz Mnatsakanyan, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Warszawa 2017, ss. 374 + XXVI. ISBN: 978-83-948374-0-2.

„Publikacja stanowi edycję źródłową 18 dokumentów pochodzących z lat 1608-1712. Zawiera m.in. korespondencję dyplomatyczną prowadzoną pomiędzy władcami Persji i Rzeczypospolitej oraz najwyższymi dostojnikami obu państw, a ponadto korespondencję katolikosów ormiańskich z królami polskimi. Książkę poprzedza obszerny wstęp historyczny oraz wprowadzenie wyjaśniające specyfikę dokumentów safawidzkich, uzupełnione o notę edytorską. Druga część książki zawiera edycję krytyczną dokumentów, z podaniem ich charakterystyki archiwalnej (w językach polskim i angielskim). Dokumenty zostały wydane w 5 wersjach: (1) zapis w języku oryginału – perskim lub ormiańskim, (2) tłumaczenie polskie, (3) tłumaczenie angielskie, (4) faksymile – skany barwne oraz (5) wersja elektroniczna.”

Więcej o książce - [na stronie](#)

Cyceron, Listy do Attyka, t. I (księgi 1-2), przekład Katarzyna Różycka-Tomaszuk, wstęp i przypisy: Krystyna Stebnicka, Seria Biblioteka Antyczna, t. 53, Wrocław 2017.

„Temu, kto by je czytał, ciągły wykład historii tych czasów nie byłby bardzo potrzebny” – tak pisał starożytny biograf Korneliusz Nepos o listach Marka Tulliusza Cyncera (106–43 p.n.e.), niedościgniętego mistrza słowa, rzymskiego intelektualisty zafascynowanego grecką filozofią i rozmiłowanego w greckiej sztuce, a zarazem polityka o ambicjach wykraczających poza jego predyspozycje i umiejętności, do Tytusa Pomponiusza (110–32 p.n.e.) zwanego Attykiem (od Attyki, krainy w Grecji środkowej), człowieka wielkiej kultury, nieodpartego uroku, bajecznego majątku i niemałych wpływów, niezwiązanego z żadnym stronnictwem politycznym „przyjaciela wszystkich”, ale nade wszystko – powiernika i przyjaciela Marka Tulliusza...”

Więcej o książce - [na stronie](#)

Wojciech Falkowski, Pierwsze stulecie Jagiellonów, Wyd. Avalon, Kraków 2017, ss. 350. ISBN: 978-83-7730-271-2

„Książka „Pierwsze stulecie Jagiellonów” zawiera wybór artykułów Wojciecha Falkowskiego poświęconych Polsce i Europie jagiellońskiej, które historyk uznał za najbardziej reprezentatywne dla nurtu swoich badań nad dynastą Jagiellonów. Prace powstały na przestrzeni 30 lat – najstarszy wybrany artykuł pochodzi z 1985, natomiast najnowszy z 2015 roku. Historyk w swoich artykułach przedstawił narodziny dynastii Jagiellonów oraz założenia programowe nowej dynastii. Lata 1386-1400 to według historyka lata tworzące początek epoki jagiellońskiej i wyznaczające pierwszy, wstępny okres polityki zagranicznej dynastii” (z recenzji Anny Kruszyńskiej)

Więcej o książce - [na stronie](#)

POZA MURAMI UNIWERSYTETU

Wokół książki

prof. Jerzego Kochanowskiego „Rewolucja międzypaździernikowa. Polska 1956-1957” (Wydawnictwo Znak).

- Nowe Książki, nr 12
- wywiad dla portalu [Twoja Historia](#)
- recenzje: w dodatku „Ale Historia”, w [Polityce.pl](#),
- rozmowa w polskim radiu o [Rewolucji między październikami](#)

W prasie:

- W „Polska Times” o [otwarcu Biblioteki](#)
- prof. Jerzy Kochanowski „Na władzy zemściły się represje wobec Kościoła” w „Rzeczpospolitej”
- Dr Dobrochna Kałwa, w wywiadzie dla „Ale Historia” [„Seks w mieszczańskim gorsecie”](#)

W radiu:

- Dr hab. Jerzy Pysiak 5 listopada o 21.00 w Dwójce Polskiego Radia, w cotygodniowej audycji "Kryzys wieku średniego" razem z prof. Włodzimierzem Gutem z Państwowego Zakładu Higieny mówili o Czarnej Śmierci
- Dr hab. Łukasz Niesiołowski-Spanò w tok.fm <http://audycje.tokfm.pl/podcast/56337>
- Dr Natalia Królikowska-Jedlińska w tok.fm [o sułtance Kosem w męskim świecie Imperium Osmańskiego](#)
- Dr hab. Robert Wiśniewski w rdc na temat projektu „The Cult of Saints”.
- Prof. Włodzimierz Lengauer prof. Aleksander Wolicki w Dwójce [o demokracji ateńskiej jako wyniku pewnych przypadków](#).
- dr Mateusz Wilk w tok.fm [„Ile Europa zawdzięcza muzułmanom”](#)

W internecie:

- Wykłady z cyklu „Czy mogła się uratować? Rzeczpospolita w XVIII wieku” (youtube.com):
 - prof. Zofii Zielińskiej [„Nieudolność czy fatum? Dlaczego Czartoryscy nie uratowali Rzeczypospolitej”](#)
 - dr hab. Urszuli Kosińskiej [„Jak Polska utraciła w XVIII w. suwerenność i jak zmarnowano szanse jej odzyskania”](#)
- Dr hab. Marek Janicki w wywiadzie dla [dzieje.pl](#) o [księgozbiorze Biblioteki IH](#)

DOKTORATY

DR JAKUB LORENC, AUTOREFERAT WYGŁOSZONY PODCZAS OBRONY PUBLICZNEJ PRACY „KONTAKTY SPOŁECZNO-GOSPODARZE ŚREDNICH MIAST POLSKICH NA PRZEŁOMIE ŚREDNIOWIECZA I EPOKI NOWOŻYTNEJ (XV – XVI WIEK) NA PRZYKŁADZIE SIERADZA, WARTY I SZADKA, PRZYGOTOWANEJ POD KIERUNKIEM PROF. DR. HAB. HENRYKA SAMSONOWICZA I DR. HAB. JERZEGO PYSIAKA (PROMOTORA POMOCNICZEGO).

Nie ulega wątpliwości, że miasto jest wytworem kultury mocno osadzonym w przestrzeni geograficznej a między tą przestrzenią i samym miastem zachodzi szereg różnorodnych związków. Przejawem tych związków są przede wszystkim jednostkowe kontakty międzyludzkie. Miasto bowiem to nie tylko umowny punkt w przestrzeni, ale przede wszystkim miejsce intensywnej działalności ludzi, obszar, który ułatwia nawiązywanie kontaktów i sprzyja ich utrzymywaniu. Są one nie tylko świadectwem wpływu miasta na okoliczne ośrodki (inne miasta lub wsie), ale także efektem oddziaływania tych osad na samo miasto. U podstaw prezentowanej pracy leży przekonanie, że przestrzenna analiza kontaktów mieszkańców miasta pozwala zarysować obszar oddziaływania danego ośrodka. Próba wyznaczenia takiego obszaru dla trzech średniej wielkości miast położonych w ziemi sieradzkiej – Warty, Szadka i Sieradza została podjęta w prezentowanej pracy.

Pytania badawcze

Stawiane pytania badawcze można ująć w trzech głównych punktach. Po pierwsze: jaki zasięg geograficzny miały kontakty społeczno-gospodarcze mieszkańców miast wybranych do analizy. W szczególności zaś do jakiego stopnia obszar oddziaływania w ramach różnych typów kontaktów się pokrywał. Osobną związaną z tym kwestią są ewentualne czasowe zmiany w wielkości i kształcie obszaru oddziaływania. Po drugie: jaki obszar można uznać za strefę dominacji, a jaki za strefę oddziaływania wybranych miast. Wreszcie: jakie relacje zachodzą pomiędzy strefami oddziaływania poszczególnych ośrodków i do jakiego stopnia możliwe jest nakreślenie wzajemnych zależności pomiędzy tymi strefami. Uchwycenie tych zależności prowadzić ma do próby odpowiedzi na pytanie, czy pomiędzy wybranymi do analizy ośrodkami istniała jakaś przestrzenna relacja pozwalająca dostrzec wzajemną hierarchię.

Wybór miast

Za wyborem Warty, Szadka i Sieradza przemawia szereg czynników. Miasta te zaliczane były do civitates et oppida secundi ordinis, a więc miast należących do II kategorii podatkowej. Można zatem przyjąć, że były miejscowościami o podobnym znaczeniu gospodarczym. Znajdowały się też blisko siebie (między 15 a 24 km). Dodatkowo, co jest dla miast II kategorii podatkowej rzeczą rzadko spotykaną, nie były pomiędzy nimi położone żadne inne, mniejsze ośrodki posiadające charakter miejski. Jednocześnie należy uznać je za miasta średnie (w kategoriach europejskich wręcz małe), a więc najbardziej typowe dla średniowiecznych ziem polskich. Przyjrzenie się miastom przeciętnym, takim, które nie wyróżniały się niczym szczególnym spośród innych podobnych ośrodków stwarza szansę na dostrzeżenie zależności, którym będzie można przypisać walor uniwersalności. Rozstrzygające dla możliwości przeprowadzenia badań są jednak oczywiście zachowane dla tych ośrodków późnośredniowieczne księgi miejskie.

Baza źródłowa i ramy chronologiczne

Praca dotyczy przełomu średniowiecza i epoki nowożytnej, a więc wieków XV i XVI a szczególnie lat 1430-1512 (1530). Na taki wybór wpływ miały przede wszystkim dwa czynniki. Pierwszy z nich wynika właśnie ze stanu zachowania źródeł. W przypadku ośrodków wybranych do analizy: Sieradza, Warty oraz Szadka zachowały się średniowieczne księgi miejskie (Sieradza od 1432, Szadka od 1401, Warty od 1469). Dotychczas prowadzone badania nad kontaktami miast i strefami ich

oddziaływania w przeszłości potwierdzają zasadność wykorzystania jako podstawowego źródła ksiąg miejskich. Dostarczają one bowiem najpełniejszej dostępnej nam dziś informacji na temat tego, kto i po co do miasta przybywał. Zachowanie bazy źródłowej w połączeniu z bliskim położeniem wybranych miast umożliwia z kolei podjęcie próby zbadania wzajemnego nakładania się ich stref oddziaływania, szczególnie dla lat 1484-1502, dla których dysponujemy równoczesnymi danymi dla wszystkich trzech miast. Zastosowanie jednolitej podstawy źródłowej – a więc jedynie ksiąg miejskich, zapewnia natomiast względną porównywalność zebranych danych, umożliwiając nie tylko zbadanie przestrzeni społeczno-gospodarczego oddziaływania każdego z miast, ale także obserwację ich wzajemnego zazębiania się i dokonywania porównań pomiędzy nimi. Natomiast druga z przesłanek wyboru zakresu chronologicznego ma charakter ogólny i dotyczy całości dziejów miast Polski przedrozbiorowej. Wiek XV nazywany jest często złotym okresem miast polskich. Dzięki panującej wówczas koniunkturze ośrodki miejskie stanowiły istotny element struktury gospodarczej i społecznej kraju, co nie pozostawało bez wpływu zarówno na ich znaczenie demograficzne, jak i pozycję polityczną. Nie pozostawało też bez wpływu zarówno na relacje pomiędzy miastami, jak i pomiędzy miastami i ich zapleczem. Stąd wybór właśnie późnego średniowiecza, a nie okresu późniejszego, dla którego często także dysponujemy okresami równoległego zachowania się źródeł dla Warty, Szadka i Sieradza.

Metody analizy

Podejście metodologiczne pracy bliskie jest badaniom z zakresu historii społeczno-gospodarczej i geografii osadnictwa. Bazuje ono na teorii miejsc centralnych stworzonej w latach trzydziestych XX wieku przez niemieckiego geografa Waltera Christallera. Wyjściowym jej założeniem jest przekonanie, że miasto stanowi centrum pewnego obszaru i spełnia wobec niego szereg funkcji o charakterze centralnym. Każde miasto wyższego rzędu spełnia owe funkcje wobec sześciu miast średniego rzędu, a z kolei każde miasto średniego rzędu spełnia funkcje centralne wobec sześciu miast niższego rzędu. W efekcie sieć miejska przybiera postać zależnych od siebie i nakładających się sześcioboków tworzących strukturę zarówno hierarchiczną jak i przestrzenną. Ten geometryczny wzór bywa modyfikowany ze względu na lokalne uwarunkowania geograficzne. Zasięg oddziaływania poszczególnych miejscowości można badać wykorzystując informacje na temat miejsc pochodzenia osób, które łączą z miastem różne relacje (gospodarcze, rodzinne, administracyjne). Rozpoznanie wielu jednostkowych kontaktów pozwala na rekonstrukcję stref oddziaływania miasta w ramach jego różnych funkcji. Na podstawie porównania zasięgów stref wpływu miasta w kilku aspektach możliwe jest – posługując się terminologią sformułowaną przez Jacka Wiesiołowskiego – nakreślenie strefy jego dominacji i strefy oddziaływania. Przy czym za strefę dominacji uznawany jest tu obszar wyjątkowo intensywnych kontaktów, a więc tereny, z których mieszkańcami kontakty powtarzały się często i regularnie w ramach różnych typów kontaktów. Strefa oddziaływania rozumiana jest natomiast jako obszar kontaktów mniej intensywnych i mniej regularnych.

W celu przyjrzenia się różnym poziomom oddziaływania badanych miast na okolicę dane zawarte w księgach miejskich podzielono na kilka kategorii. Wyróżniono kontakty o charakterze rodzinnym, sądowym, związane z kupnem i sprzedażą nieruchomości niezabudowanych oraz domów w mieście, związane z długami i wierzytelnościami oraz z administracją kościelną. Osobną kategorię stanowiły natomiast wzmianki na temat migracji trwałej. Wyjątkowość tej kategorii wiąże się z różną w przypadku badanych miast podstawą źródłową wykorzystaną w jej zbadaniu. Jedynie w przypadku Sieradza dysponujemy bowiem wpisami na temat przyjęć do prawa miejskiego.

Struktura rozprawy

Praca składa się z sześciu rozdziałów. Pierwsze dwa stanowią przegląd dotychczasowych badań nad relacjami miast z ich otoczeniem, w szczególności zaś nad metodami wyznaczania stref ich oddziaływania na okolicę. Kluczowe znaczenie ma prezentacja kształtowania się pojęcia centralności i wpływ jego zastosowania na badania nad charakterem i zasięgiem relacji mieszkańców miasta z jego otoczeniem. W pierwszym rozdziale najważniejsze miejsce zajmuje więc prezentacja klasycznych prac teoretycznych autorstwa Johanna Heinricha von Thüнена, Waltera Christallera i Jamesa Vance'a. Przedmiotem drugiego rozdziału jest natomiast przywołanie wybranych badań historycznych bazujących na teorii miejsc centralnych oraz omówienie przyjętej w pracy metody badawczej. Z kolei trzy następne rozdziały mają charakter monografii wybranych do analizy miast – Szadka, Warty i Sieradza. Została w nich zaprezentowana charakterystyka każdej z tych miejscowości. Krótko przedstawiono historię każdego z badanych miast i najważniejsze dane na temat jego funkcjonowania w późnym średniowieczu. Szczególny nacisk położono na miejsce w ramach sieci miejskiej i sieci drożnej regionu. Za każdym razem rozważania te stanowią wstęp do zaprezentowania wyników badań nad strefami oddziaływania

poszczególnych ośrodków. W przypadku każdego z nich, posługując się licznymi mapami, zaprezentowano obszar oddziaływania w ramach poszczególnych kategorii kontaktów. Pod koniec każdego z tych trzech bliźniaczych rozdziałów pokuszono się też o narysowanie strefy oddziaływania i dominacji badanych miejscowości. Ostatni, szósty rozdział dotyczy wzajemnego zaszębiania się stref oddziaływania Szadka, Warty i Sieradza. Zaproponowano w nim trzy modele pozwalające analizować przestrzenne relacje pomiędzy tymi miastami. Pierwszy model proponuje wykorzystanie wszystkich danych odnotowanych w analizowanych materiałach. Drugi zakłada wykorzystanie jedynie danych, którymi dysponujemy dla okresu pokrywania się źródeł, a więc dla lat 1484-1500. Trzeci i ostatni z zaproponowanych modeli porównania stref oddziaływania badanych miast wykorzystuje jedynie kontakty odnotowane w ramach niektórych kategorii. Do bliższej analizy wybrano trzy z nich – kontakty rodzinne, związane z obrotem zabudowanymi nieruchomościami oraz kredytowe. Ostatni rozdział zawiera też podsumowanie oraz wnioski płynące z analiz.

Główne wnioski

Przeprowadzone analizy skłaniają do zaakcentowania różnic, jakie zostały zaobserwowane pomiędzy badanymi miastami. Po pierwsze udało się, jak się wydaje, dostrzec wśród analizowanych ośrodków pewną hierarchię. Choć wszystkie z nich zaliczane były do tej samej kategorii podatkowej i ponosiły takie same lub też bardzo zbliżone ciężary przy okazji uiszczania różnych podatków nadzwyczajnych, to jednak nie były ośrodkami o takim samym oddziaływaniu na okolicę. Bez względu na charakter branych pod uwagę danych za miasto zarówno o najdalej sięgających kontaktach, jak również wywierające największy wpływ na okolice należy uznać Sieradz. Wydaje się on też miastem najmniej zagranyżowanym. Sprawy dotyczące handlu polami stanowią w badanych księgach tego miasta zaledwie 13%, podczas gdy w Szadku aż 30%, a w Warcie 20%. Mniej odległe niż Sieradz były kontakty Szadka. Księga miejska tego miasta sugeruje, że jego związki z bezpośrednim zapleczem były z kolei dużo silniejsze niż w przypadku Sieradza. Za taką tezę przemawia przede wszystkim fakt bardzo dużej intensywności i różnorodności odnotowanych kontaktów z bezpośrednim zapleczem miasta. Inaczej niż w przypadku Warty i Sieradza w Szadku odnotowani są bowiem przybysze z każdej miejscowości położonej w promieniu ok. 12 km. Co więcej obszar bezpośredniej okolicy Szadka to terytorium, którego mieszkańcy nie pojawiają się w księgach miejskich Warty i Sieradza. Należy więc stwierdzić, że spośród trzech badanych miast to Szadek jawi się jako ośrodek najbardziej związany ze swoim najbliższym zapleczem i w największym stopniu spełniający wobec niego funkcje centralne. Z kolei Warta zdaje się być miastem o najslabszym spośród badanych ośrodków wpływie na okolicę. Szczególnie analiza kontaktów rodzinnych wskazuje, że znajdowała się ona pod wpływem Sieradza. Nie można jednak uznać jej za miasto znajdujące się w strefie intensywnego oddziaływania stolicy województwa. Wydaje się natomiast, że przełom XV i XVI wieku to czas, kiedy obserwujemy ścieranie się wpływów tych miast. Z jednej strony Warta znajdowała się zbyt blisko Sieradza, żeby nie ulegać jego wpływom, z drugiej zaś była zbyt dużym ośrodkiem, żeby w pełni poddać się oddziaływaniu ważniejszego politycznie sąsiada. Przejawem tych tarć może być rozstrzygnięty przez Zygmunta Starego spór szewców sieradzkich z mieszkańcami Warty, w której zabroniono im sprzedawać obuwia.

Nie udało się natomiast dostrzec w ramach relacji zachodzących między badanymi ośrodkami struktury postulowanej przez Waltera Christallera w ramach teorii miejsc centralnych. Pewne przesłanki pozwalają jednak na stwierdzenie, że każde z badanych miast miało na terenie swojego wpływu miasta niższego rzędu (w przypadku Sieradza – Burzenin i Brzeźnio, w przypadku Szadka – Łask i zapewne Lutomiernik, a w przypadku Warty Staw i zapewne Dobra). Pozwala to zakładać, że chociaż struktura przestrzenna zaproponowana przez Christallera okazała się nazbyt matematyczna by znaleźć odwzorowanie w realiach badanego regionu, to ogólna zasada zaproponowana przez niemieckiego badacza dotycząca struktury hierarchii miast zdaje się być właściwa.

Wreszcie można sformułować wnioski na temat sposobów badania stref oddziaływania miast. Przeprowadzone badania potwierdzają, że księgi miejskie stanowią dobre źródło do takich analizach. Można dodatkowo pokusić się o sformułowanie kilku ogólnych wniosków na temat możliwości prowadzenia badań nad strefami oddziaływania miast z ich wykorzystaniem. Należy zauważyć, że w przypadku miast średnich i małych niemożliwe jest prowadzenie takich analiz dla krótkich okresów czasu. Przy porównywaniu stref oddziaływania miast liczba danych na temat kontaktów ich mieszkańców zdaje się być ważniejsza niż ich dokładna zbieżność czasowa. Wnioski takie wynikają z zastosowania trzech zaproponowanych modeli porównania. Najlepsze efekty dawały te podejścia, w których możliwe było operowanie na licznych danych. Dlatego istotne wydaje się raczej prowadzenie badań w dłuższych okresach (np. półwiecza). Warto też w materiale zawartym w księgach miejskich szukać śladów możliwie różnorodnych rodzajów kontaktów miasta z jego zapleczem i dalszą okolicą. Zaproponowany w tej pracy podział stanowi jedynie jeden z możliwych do zastosowania.

DR EWA KOBYLIŃSKA, AUTOREFERAT WYGŁOSZONY PODCZAS OBRONY PUBLICZNEJ PRACY „PRAŁACI I KANONICY KAPITUŁY PŁOCKIEJ W L. 1450 - 1526”, PRZYGOTOWANEJ POD OPIEKĄ PROF. DR. HAB. WOJCIECHA FAŁKOWSKIEGO.

Średniowieczne kapituły i ich członkowie od dziesięcioleci już pozostają często eksploatowanym tematem badawczym. To zainteresowanie sprawiło, że także kapituła płocka doczekała się już bogatej literatury przedmiotu. Kwestie związane z jej organizacją zostały opracowane przez ks. Wojciecha Góralskiego w książce *Kapituła katedralna w Płocku w XII-XVI wieku, skład osobowy od XIV do końca 1 poł. XV w.* przedstawił Andrzej Radziwiński w monografii *Prałaci i kanonicy płocki w XIV-1 poł XV w.*. Również oddziaływanie kulturalne kapituły płockiej stało się przedmiotem analizy badaczy, co zaowocowało kilkoma artykułami dotyczącymi tej tematyki. Natomiast na kwestię stosunków między kapitułą płocką a książętami mazowieckimi zwróciła uwagę Anna Salina w książce *Polityka książąt mazowieckich wobec władz Kościoła od początku XIV wieku do 1526 roku*. Wydaje się, że do w miarę pełnego obrazu kapituły katedralnej płockiej w średniowieczu brakuje jeszcze opracowania jej składu osobowego od 1450 r. do śmierci ostatniego z książąt mazowieckich, czyli symbolicznej daty końca niezależności tej dzielnicy. To uzupełnienie było głównym celem mojej pracy doktorskiej. Warto podkreślić, że te 76 lat należy do przełomowych w dziejach Mazowsza, które stopniowo jest wcielane do Korony. Niezwykle jest też położenie biskupa i kapituły płockiej, którzy muszą mierzyć się ze zmianami politycznymi i są nieraz czynnymi aktorami tego procesu. Poszerzenie wiadomości na temat prałatów i kanoników płockich schyłku średniowiecza odegra też zapewne niebagatelną rolę w poznaniu elit intelektualnych związanych z Mazowszem.

Chociaż liczba zachowanych źródeł do dziejów kapituły płockiej pozostaje ograniczona, to ich ilość od początku XVI w. znacząco rośnie i można ją uznać za zadowalającą. Do podstawowych wykorzystanych w pracy źródeł należą księgi i dokumenty ściśle związane z diecezją płocką: XVI-wieczny odpis najstarszej metryki kapitulnej prowadzonej od 1437 r., oryginalne metryki od roku 1505, najstarsza zachowana księga rachunkowa kapituły rozpoczęta w 1502 r., zbiór dokumentów pergaminowych wystawianych przez biskupa i kapitułę, akta biskupie, akta oficjała płockiego i pułtuskiego, kopiariusze kapituły pułtuskiej, księga święceń sufragana płockiego Piotra Lubarta. Wiele dalszych informacji przyniosły też źródła proveniencji papieskiej, słowniki historyczno-geograficzne ziem polskich w średniowieczu oraz literatura przedmiotu.

Jak większość studiów prozopograficznych praca składa się z części opisowej i obszernych aneksów. W tej pierwszej skrótowo przedstawione zostały historia i organizacja kapituły. Następnie opisana została grupa kanoników i prałatów płockich pod względem pochodzenia terytorialnego i społecznego, powiązań rodzinnych, wykształcenia, przebiegu kariery i pełnionych funkcji. Podjęty został temat wieku, święceń kapłańskich i rezydencji przy katedrze. Następnie zarysowane zostały kwestie związane z kulturową rolą prałatów i kanoników, a także ich religijnością. Ostatni rozdział poświęcony został wzajemnym kontaktom członków kapituły oraz ich miejscu w lokalnej społeczności, ale także wśród elit Koronnych i mazowieckich. Ze względu na niedostatki źródeł ta część pracy miała za zadanie raczej przedstawić przykłady takich powiązań i stosunków, niż przeprowadzić analizę zjawiska dla całego badanego okresu.

Aneks pierwszy zawiera zestawienie chronologiczne prałatów i kanoników, tam gdzie było to możliwe z zaznaczeniem następstwa na poszczególnych prebendach, aneks drugi przedstawia znane listy uczestników poszczególnych posiedzeń kapituły, a aneks trzeci biogramy prałatów i kanoników.

Na podstawie przeprowadzonych badań udało się stwierdzić, że członkowie płockiej kapituły katedralnej z lat 1450-1526 wpisywali się generalnie we wcześniej przedstawiane w literaturze modele pod względem sposobów rekrutacji i ścieżek kariery.

Do kapituły wchodziły głównie osoby w wieku 30-50 lat, nie zawsze spełniające wymogi prawa kanonicznego pod względem posiadanych święceń kapłańskich. 74 % duchownych kapituły płockiej o określonym pochodzeniu terytorialnym wywodziło się z Mazowsza, a przedstawiciele szlachty stanowili blisko 97 % osób o zidentyfikowanym pochodzeniu społecznym. Wśród członków kapituły nie brakowało przedstawicieli elit szlacheckich, ale zdecydowana ich większość należała do szlachty średniozamożnej. Chociaż odsetek duchownych kapituły, którzy otarli się o studia uniwersyteckie nie zmienił się w stosunku do pierwszej połowy XV wieku i wynosił przeszło 60 %, to coraz częściej przedstawiciele tej grupy sięgali po stopnie naukowe, w tym także doktorskie. Głównymi studiowanymi dziedzinami były sztuki wyzwolone i prawo,

a na miejsce studiów wypierano przede wszystkim Kraków oraz uniwersytety włoskie. Tak więc wydaje się, że gros członków kapituły stanowili przedstawiciele miejscowej szlachty, natomiast kwestie umiejętności, doświadczenia czy wykształcenia były czynnikiem drugorzędym przy rekrutacji, ale istotnym przy dalszym awansie w hierarchii kościelnej. Większe znaczenie odgrywały one bez wątpienia dla osób nie wywodzących się ze stanu szlacheckiego. Ponieważ prebendy kapitulne były także formą uposażania współpracowników, wielu spośród duchownych kapituły związanych było z kancelariami biskupią, królewską i książęcą. Przedstawiciele kapituły pełnili przy tym różnorodne funkcje zarówno w administracji kościelnej, służbie książętom i monarsze, a także na uniwersytetach.

Przynależność do bezpośredniego otoczenia króla czy książąt sprawiała, że wielu spośród prałatów i kanoników kumulowało liczne beneficja, zarówno probostwa, jak i prebendy w innych kapitułach kolegiackich i katedralnych. Warto zauważyć, że najczęściej posiadali oni prałatury i kanonie w kapitułach katedralnych Korony, o ile jednak Mazowszanie zaczęli je obejmować częściej od początku XVI wieku, wcześniej zadowalając się tylko beneficjami w kolegiatach mazowieckich, o tyle osoby pochodzące z Korony w całym badanym okresie posiadały prałatury i kanonie niemal wyłącznie poza terenem Mazowsza. Duchowni kapituły plockiej obejmowali także probostwa najczęściej tam, gdzie prawo patronatu posiadała ich rodzina lub książę albo biskup, jeżeli byli ich współpracownikami.

Chociaż wśród prałatów i kanoników plockich nie brakowało wcześniejszych wikariuszy wieczystych tej katedry, to niemal równie często zdarzały się przypadki, kiedy beneficjum to obejmowały osoby, które wcześniej już weszły w skład kapituły. Warto podkreślić, że przypadki awansu z kanonii na prałaturę zdarzały się stosunkowo rzadko, dosyć częste były natomiast przypadki zamian prebend, czy ustępowania ich swoim krewnym. Badany okres okazał się przełomowy pod względem możliwości członków kapituły awansowania na najwyższe beneficja w polskiej hierarchii kościelnej. Rosnący wpływ króla na obsadę kanonii i prałatur i powierzanie ich swoim współpracownikom sprawiły, że osoby należące do kapituły zyskały szanse na osiągnięcie biskupstwa poza diecezją plocką, a nawet arcybiskupstwa, co nie zdarzało się w okresie objętym poprzednią monografią członków kapituły.

Fakt, że członkowie kapituły plockiej łączyli różne urzędy i beneficja, nie mógł wpłynąć pozytywnie na ich rezydencję przy katedrze czy udział w posiedzeniach kapitulnych. Warto jednak odnotować, że nawet współpracownicy królewscy starali się o uzyskiwanie habilitacji kanonicznej, która potwierdzała ich 3-miesięczną rezydencję przy kościele katedralnym, a ich obecność na kapitułach często mogła wskazywać na pełnione w tym czasie misje dyplomatyczne.

Kanonicy i prałaci należeli też bez wątpienia do elit intelektualnych epoki, nie brakło wśród nich osób z doktoratami, profesorów uniwersyteckich, znanych bibliofilii. Tym samym Płock musiał stać się ośrodkiem wymiany intelektualnej, gromadzenia książek i szkolnictwa. Warto podkreślić, że ci prałaci i kanonicy, którzy działali na Uniwersytecie Krakowskim, po uzyskaniu beneficjum w kapitule plockiej przeważnie powracali na stałe na teren diecezji i mogli tym samym przyczynić się do pobudzania życia intelektualnego na Mazowszu.

Niewiele niestety można powiedzieć o życiu religijnym przedstawicieli kapituły. Niewątpliwie prowadzili oni akcje fundacyjne, które miały jednak również znaczenie prestiżowe, starali się zapewnić sobie zbawienie poprzez legaty testamentowe na czyny pobożne czy aniwersarze. Poprzez dbałość o wypełnianie obowiązków duchowych wobec zmarłych członków korporacji, ukazywali swoje religijne zaangażowanie. Wydaje się, że ich potrzeby duchowe nie odbiegały od tych, które były udziałem innych przedstawicieli kleru czy szlachty, z której przeważnie się wywodzili – dbałości o pośmiertne potrzeby duszy często towarzyszyły zaniedbania obowiązków członka kapituły ze względu na kumulację beneficjów, wchodzenie w konflikty, czy świecki tryb życia.

Trudno jest precyzyjnie opisać złożony system powiązań i wpływów, które sprawiają, że kapituła plocka może być traktowana jako istotny ośrodek na mapie Mazowsza. Z jednej strony, poprzez fakt, że część prebend traktowanych było jako uposażenie stanowisk kancelaryjnych, weszły do niej osoby ściśle związane z różnymi ośrodkami władzy: tej świeckiej, książęcej czy królewskiej, ale także duchowej reprezentowanej przez współpracowników biskupów i arcybiskupa.

Jednocześnie zarówno osoby związane z kancelariami, jak i pozostałe, stanowiły elity społeczne Mazowsza, poprzez kontakty w kapitule mogły implantować nowe myśli i poglądy w swoich rodzinach, prezentowały zapewne również zdanie szlachty mazowieckiej członkom elit koronnych i współpracownikom królewskim, którzy coraz częściej wchodzili w skład kapituły i czasem nawet przyjeżdżali do Płocka. Nawet w przypadku długiej nieobecności w miejscu posiadanego beneficjum, osoby te utrzymywały kontakty z kapitułą poprzez prokuratorów, prowadziły konflikty i nawiązywały współpracę z jej przedstawicielami. Tym samym kapituła plocka miała potencjał, aby stać się platformą porozumienia między Mazowszanami i Koroniarzami w skomplikowanej sytuacji inkorporacji niezależnego dotąd księstwa.

Warto również podkreślić liczne powiązania jakie łączyły prałatów i kanoników płockich, zarówno z innymi członkami korporacji, jak i z elitami Korony i Mazowsza. Były to kontakty o charakterze rodzinnym, sąsiedzkim, jak również znajomości z czasów studiów czy pracy w różnorodnych kancelariach. Nie sposób przecenić czynników osobistych przy procesie kształtowania się czyjejś kariery, czy rozpowszechnianiu się mód i poglądów. Powiązania te mogły decydować także o roli jaką prałaci i kanonicy płocki odgrywali w życiu Mazowsza, czy to jako profesjonaliści słowa pisanego, notariusze i zastępcy sądowi, jako prowadzący rozległą działalność gospodarczą i kolonizacyjną, czy w końcu prowizorzy dla osób przyjmujących święcenia kapłańskie.

Wydaje się, że przedstawione w pracy informacje na temat członków kapituły płockiej pokazują również stopniową integrację Mazowsza z Królestwem Polskim. Można zauważyć, że od przełomu XV i XVI wieku do kapituły wchodzi więcej osób spoza Mazowsza, związanych m. in. z kancelarią czy dworem królewskim, a Mazowszanie, którzy są członkami kapituły płockiej, częściej sięgają po beneficja w innych kapitułach katedralnych czy działają w kancelarii królewskiej. Chociaż jednak zjawisko to jest dostrzegalne, to jednak jego skala była jeszcze w badanym okresie stosunkowo niewielka. Wpływ na to mógł mieć fakt, że niezależnie od zabiegów władz świeckich, kapituły katedralne i kolegiackie miały charakter lokalny, a miejsce w nich uzyskiwali przede wszystkim przedstawiciele miejscowej szlachty i dopiero ściślejsze powiązanie rodów mazowieckich z władzą królewską w późniejszym okresie przyniosło nasilenie zapoczątkowanych na początku XVI wieku tendencji.

Podsumowując warto raz jeszcze zaznaczyć, że badany okres był czasem istotnych zmian dla składu osobowego kapituły płockiej, a co za tym idzie także dla jej znaczenia jako ośrodka politycznego, intelektualnego i kulturalnego.

INSTYTUT HISTORYCZNY UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO
KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 26/28; 00-927 WARSZAWA

tel. (+48) 22 55 20 415

<http://ihuw.pl>

tel./fax (+48) 22 826 19 88

[strona e-Newslettera](#)

Redakcja e-Newslettera: Dobrochna Kałwa d.kalwa@uw.edu.pl